

بازخورد به طراحان سوال در مورد کیفیت آزمون

مقدمه :

تحلیل دقیق ارزیابی آزمون، نه تنها به عنوان یکی از مهمترین بخش روند آموزشی و یکی از مهمترین ابزارهای تضمین کیفیت بهینه در نظر گرفته می شود، بلکه بررسی آن تصویری نقادانه و قابل استناد از اجزای سیستم آموزشی شامل فراگیران (انگیزه ها و تواناییها)، برنامه درسی (اهداف محتوا و روشهای آموزش)، مدرسین و سایر اجزای تاثیر گذار را ارائه می نماید. لذا تحلیل دقیق آزمون بی تردید در زمینه ارتقاء کیفیت سیستم آموزشی بسیار مؤثر خواهد بود

۱- تحلیل سؤال :

تحلیل سؤال مجموعه ای از روش هایی است که از طریق آنها اثر بخشی و کارایی هریک از سئوالات آزمون و کل امتحان اندازه گیری می شود. شناسایی عوامل موثر در افزایش اثر بخشی و کارآمدی هریک از سئوالات آزمون، ما را قادر می سازد تا آزمون ها با امتحانات استاندارد و مناسب تری طراحی کنیم، تحلیل سئوالات این امکان را فراهم می سازد تا ویژگی های هریک از سئوالات آزمون بررسی می شود و بدین سان از قدرت سؤال جهت سنجش توانایی آزمون شونده اطمینان حاصل نمود.

۲- شاخص های تحلیل و ارزیابی :

الف- شاخص دشواری

ب- قدرت تمیز (افتراق)

ج- گزینه های انحرافی

۱-۲- شاخص دشواری یا سهولت سؤال:

تعریف شاخص: شاخص دشواری یا سهولت سؤال عبارت است از نسبت افرادی که به یک سؤال پاسخ صحیح داده اند .

تفسیر شاخص: شاخص دشواری یک شاخص وارونه است. هرچه مقدار این شاخص کوچکتر باشد. (به صفر نزدیکتر باشد) سؤال مشکل تر و هر چه مقدار آن بزرگتر باشد (به ۱۰۰ نزدیکتر باشد) سؤال آسان تر است. در آزمونهای هنجاری سئوالهای مناسب و قابل قبول سئوالهایی هستند که سطح دشواری آنها در حد متوسط باشد. سؤال های با

سطح دشواری متوسط امکان پراکنده در نمره آزمون شوندگان را افزایش می دهند، سطح دشواری مطلوب برای یک سؤال بدون توجه به نوع سؤال حدود ۵۰ درصد (بین ۳۰٪ تا ۷۰٪) در نظر گرفته می شود.

دامنه درجه دشواری:

فوق العاده دشوار = ۰ تا ۲۵٪

خیلی دشوار = ۲۵٪ تا ۴۵٪

دشوار: ۴۵٪ تا ۶۵٪

متوسط: ۶۵٪ تا ۸۵٪

ساده: ۸۵٪ تا ۱۰۰٪

۲-۲- قدرت تمیز :

تعریف شاخص: قدرت تمیز با تفکیک سؤال عبارت است از میزان قدرت سؤال در تفکیک آزمون شوندگان دارای نمره بالا، از آزمون شوندگان دارای نمره پایین به عبارت دیگر این شاخص مشخص می نماید که آزمون چقدر توانسته است بین گروه قوی و ضعیف افتراق بگذارد

تفسیر شاخص: هر چه عدد ضریب تمیز بزرگتر باشد سؤال از توان بیشتری در جدا کردن و تفاوت قائل شدن میان گروه قوی و ضعیف برخوردار می باشد. منفی بودن ضریب تمیز به معنی آن است که گروه قوی از گروه ضعیف عملکرد پایین تری داشته اند. این مشکل به طور معمول ناشی از ایراد خود سؤال می باشد و چنانچه سؤال دارای اشکال فنی نباشد. افراد گروه بالا یا آن سؤال را به طور کامل یاد نگرفته اند یا آن را به غلط آموخته اند.

• خوب: بزرگتر از ۳۰٪

• متوسط: بین ۱۰٪ تا ۳۰٪

• ضعیف: بین ۰ تا ۱۰٪

• منفی: کم تر از صفر

بین سطح دشواری و قدرت تمیز یک سؤال یک رابطه علمی وجود دارد. انتخاب با حذف یک سؤال باید با توجه به این رابطه و بین سه شاخص زیر صورت گیرد.

۱-۲-۲: اگر شاخص دشواری حدود صفر باشد، سؤال فاقد قدرت تفکیک است. در چنین حالتی با مطلب بطور کامل تدریس نشده است، یا متن سؤال مبهم و نارسا می باشد. اگر مطلب تدریس شده است، احتمالا مشکل در ارائه متن سؤال یا گزینه های پیشنهادی است. لذا باید متن سؤال و الگوی پاسخهای داده شده بررسی شود. اگر نسبت زیادی در آزمون شوندگان یک گزینه انحرافی را به عنوان گزینه کلید انتخاب کرده باشند. متن گزینه انتخاب شده احتمالا گمراه کننده است. و احتمال دیگر وجود اشتباه در کلید تصحیح گزینه ها می باشد.

۲-۲-۲: اگر شاخص قدرت تمیز منفی باشد، علت را باید در گزینه های پاسخ سؤال جستجو کرد. در هر صورت

سئوالهای با قدرت تمیز منفی سؤال فاقد ارزش هستند باید حذف شوند

۲-۲-۳: اگر شاخص قدرت تفکیک مثبت پایین باشد، به سطح دشواری سؤال توجه کنید. سؤالهای خیلی ساده یا خیلی دشوار از قدرت تفکیک کمی برخوردار می باشند. اگر سطح دشواری سؤال مطلوب باشد، به الگوی پاسخها و متن سؤال توجه کنید

۲-۳- تحلیل گزینه های انحرافی:

تعریف شاخص: گزینه های انحرافی گزینه های اشتباهی می باشند که همراه با گزینه پاسخ یا صحیح آورده می شوند تا توجه آزمودنی های ناآگاه و کم اطلاع را از گزینه پاسخ به صحیح منحرف کنند. تفسیر شاخص: در گزینه های انحرافی قاعده به شرح زیر است: هر گزینه انحرافی باید حداقل یک نفر از افراد گروه ضعیف را به خود جلب کند و اگر هر دو گروه قوی و ضعیف را به خود جلب کند، تعداد افراد گروه ضعیف باید بیشتر از گروه قوی باشد. چنانچه گزینه ی انحرافی خاصی وجود داشته باشد که هیچ یک از افراد گروه قوی و ضعیف آن را انتخاب نکرده باشند، گزینه انحرافی مناسبی نیست و باید اصلاح شود.

در سوال استاندارد افراد با دانش کافی گزینه صحیح را انتخاب می نمایند و افراد فاقد اطلاعات مناسب پاسخ های نادرست (گزینه های انحرافی) را به طور مساوی انتخاب می کنند.

۲-۴- تاکسنومی سؤال:

تعریف شاخص: تاکسنومی، طبقه بندی هدفهای آموزشی است که از طریق سئوالات مطرح شده در آزمون سنجیده می شوند .

تفسیر شاخص: تاکسنومی دارای سه حیطة دانش، درک و فهم و کاربرد سؤال می باشد. مفهوم دانش در تاکسنومی سؤال: دانش شامل به یادآوری (بازخوانی و بازشناسی) می باشد. در واقع دانش در تاکسنومی عبارت است از به یادآوری پاسخهای صحیحی که قبلا در موقعیت یادگیری و تمرین آموخته شده اند . مفهوم درک و فهم در تاکسنومی: توانایی درک منظور یا مقصود یک مطلب ، یعنی فهمیدن به عملکردهایی فراتر از آنچه قبلا تمرین و آموخته شده اند نیاز دارد. این عملکردهای اضافی شامل: ترجمه یا برگردان ، تفسیر و تعبیر ، خلاصه کردن و کشف شباهتها و تفاوتها. مفهوم کاربرد در تاکسنومی: توانایی استفاده از امور انتزاعی، قواعد و قوانین، اصول، اندیشه ها و روشها در موقعیتهای عینی و عملی.

۲-۵- ضرورت سؤال :

ضرورت سؤال نیز دارای سه حیطة به شرح زیر است:

۱- Must learn: موضوعاتی که یادگیری آنها از سوی آزمون شونده برای رسیدن به تبحر و مهارت لازم در

رشته مورد نظر و حرفه آینده، لازم و ضروری است

۲- Better to Learn : موضوعاتی که یادگیری آنها به لحاظ ضرورت و الزامی بودن در درجه پائین تری از

حیطه اول قرار دارند و بهتر است آزمون شونده برای بالاتر بردن دانش و مهارت در رشته و حرفه خود این

موضوعات را بیاموزد

۳- Nice to Learn: موضوعاتی که یادگیری آنها صرفاً جهت داشتن اطلاعات بیشتر در زمینه رشته و شغل مطرح است و به لحاظ اهمیت در درجه پایین تری نسبت به دو حیطه دیگر قرار دارد.

۶-۲- همبستگی سؤال با کل آزمون :

تعریف شاخص: ضریب همبستگی سؤال با کل آزمون در واقع ضریب توافق با همخوانی سؤال با کل آزمون است که از طریق ضریب همبستگی در رشته های نقطه ای محاسبه می شود.

تفسیر شاخص: هر چه این ضریب همبستگی بیشتر باشد بدان معنی است که سؤال با مجموعه سوالهای دیگر برای اندازه گیری صفت با توانایی مورد نظر همخوانی بیشتری دارد. اگر این ضریب همبستگی منفی باشد بدان معنی است که سؤال با کل آزمون ناهمخوانی دارد یعنی چیزی را می سنجد که به آنچه باقی سوالهای آزمون می سنجد متفاوت است. در واقع این شاخص همبستگی بین عملکرد آزمون شوندگان در هر سؤال با عملکرد آنان در کل آزمون را می سنجد به عبارتی یکی دیگر از روشهای بررسی ضریب تشخیص با تمایز بین افراد قوی و ضعیف ضریب همبستگی سؤال با کل آزمون است برای اینکه مطمئن شویم که همبستگی بدست آمده بین سؤال با کل آزمون ناشی از شانس و عوامل تصادفی نیست می توان این ضریب را از لحاظ معنی داری آماری آزمون کرد. در صورتی که سؤال به لحاظ آماری معنادار نباشد، سوال مورد تحلیل با سایر سؤال های آزمون همسانی درونی ندارد و سوال مناسبی نیست

۷-۲- ضریب پایایی سؤال :

تعریف شاخص: پایایی یک ابزار اندازه گیری عبارت است از درجه ثبات، همسانی و قابلیت پیش بینی آن در اندازه گیری هر آنچه اندازه می گیرد.

تفسیر شاخص: یک آزمون در صورتی پایایی دارد که اگر آن را در یک فاصله زمانی کوتاه چندین بار به گروه واحدی از افراد بدهیم نتایج حاصل نزدیک به هم خواهد بود. اگر آزمونی در هر بار اجرا بر روی تعدادی آزمودنی نتایج مختلفی به دست بدهد آن آزمون یک آزمون پایا نخواهد بود و در واقع هیچ چیزی را به درستی اندازه نخواهد گرفت. در مورد پایایی سؤال نیز همین تفسیر صدق می کند به این معنی که اگر نمرات بدست آمده از سؤال در موارد مختلف نتایج مختلفی به همراه داشته باشد آن سؤال پایایی نخواهد بود حداکثر ضریب پایایی سؤال ۰/۵ است.

رابطه بین شاخص های تحلیل آزمون :

- هر چقدر ضریب دشواری به ۰/۵ و ضریب تمیز به ۱ نزدیکتر باشد آن سؤال ، سؤال مناسب تری است .
- هر چه سوال دارای واریانس بزرگتری باشد و با سایر سوالها همبستگی بیشتری داشته باشد به واریانس کل آزمون کمک بیشتری می کند. اگر در تحلیل آزمون به انتخاب سؤال های پیردازیم که همبستگی زیادی با یکدیگر دارند و در ضمن دارای واریانس های بزرگتری هستند در مجموع آزمون بهتری را تدارک دیده ایم .

- زمانی که ضریب دشواری سوال ۰/۵ باشد واریانس سوال به حداکثر خود یعنی ۰/۲۵ خواهد رسید. در این صورت حداکثر اطلاعات در باره تفاوت بین آزمودنیها به دست خواهد آمد .
- با انتخاب سئوالاتی با ضریب تمیز بالا، ضریب دشواری متوسط ، ضریب پایایی آزمون افزایش پیدا می کند .
- هر چقدر ضریب پایایی آزمون به ۱ نزدیکتر باشد از میزان واریانس خطا کاسته و نشان دهنده این است که واریانس مشاهده شده واریانس حقیقی است.

پرسشنامه ارزیابی آزمون (توسط دانشجویان تکمیل شود)

به هر یک از سوالات زیر از ۱ تا ۵ نمره دهید: (۵: خیلی زیاد، ۱: خیلی کم)

نمره	اشکال
	عدم وجود بخش اعظم اطلاعات در ساقه سوال
	وجود گزینه منفی برای ساقه منفی
	وجود لغات منفی در ساقه سوال
	وجود لغات منفی در گزینه ها
	وجود گزینه های همه موارد، هیچ کدام، گزینه های ترکیبی
	وجود گزینه های متضاد
	عدم همبستگی گزینه ها از نظر طول و ساختار بندی
	کاربرد عبارات تکراری در گزینه ها
	عدم مطابقت سوال با اهداف دوره
	عدم وجود فقط یک گزینه صحیح